KLIMA ETA ENERGIA PLANAK: LEGEZKO BETEBEHARRETIK AUKERARA

Posted on 10/09/2026 by Judith Arrondo

Energia eta klima-aldaketako planak ez dira jada borondatezko ariketa bat. 2019tik, bi euskal legek —Jasangarritasun Energetikoaren 4/2019 Legeak eta Trantsizio Energetikoaren eta Klima Aldaketaren 1/2024 Legeak— tokiko energia- eta klima-plangintza legezko betebehar bihurtzen dute Euskadiko udalerrien, foru aldundien eta beste toki-erakunde batzuen zati oso handi batentzat.

Ez da dokumentu bat idatzi eta onartzea soilik. Energia-kontsumoa murriztuko duen, berotegi-efektuko gasen isurketak gutxituko dituen, energia berriztagarriak bultzatuko dituen eta udalerria klima-aldaketaren inpaktuen aurrean prestatuko duen bide-orri bat finkatzea da, 2030era eta 2050era arteko jarduketa eta inbertsio zehatzekin.

Nondik dator betebeharra?

Euskal Autonomia Erkidegoko Jasangarritasun Energetikoaren 4/2019 Legeak euskal administrazio publiko guztiak —lurralde historikoak eta udalerriak barne— urte anitzeko energia-jarduketako plan bat diseinatu eta onartzera behartzen ditu (14. art.). 254/2020 Dekretuak betebehar hori garatzen du: epeak eta izapideak zehazten ditu, kontzeptu juridiko zehaztugabeak argitzen ditu eta Sektore Publikoaren Jasangarritasun Energetikorako Batzordea arautzen du.

Bost urte geroago, Trantsizio Energetikoaren eta Klima Aldaketaren 1/2024 Legeak urrats bat gehiago egiten du. Lurralde historikoek eta 5.000 biztanletik gorako udalerriek klima eta energia planak onar ditzatela eskatzen du, 4/2019 Legean xedatutakoa berariaz jasoko dutenak eta klima-aldagaia —arintzea eta egokitzapena— gehituko dutenak (18. art.). Legeak berak terminologia berrantolatzen du: lehen «energia-jarduketako plana» deitzen zitzaionari «klima eta energia plana» deitzen zaio orain.

Bi betebeharrak osagarriak dira, ez kontrajarriak, eta tresna bakar batean ebatz daitezke: udal-mailako klima eta energia plan bat, 2019tik eskatzen den energia-edukia eta 2024tik eskatzen den klima-edukia aldi berean betetzen dituena.

Ihobek, Eusko Jaurlaritzaren ingurumen-kudeaketarako sozietate publikoak, tresna horretarako erreferentziazko gida metodologikoa argitaratu du: «Planes de Clima y Energía de Euskadi. Guía para la elaboración de planes municipales y comarcales» (Ihobe, 2026ko urtarrila). Gida horrek 2021eko edizioa eguneratzen du 1/2024 Legearen arabera, eta «Klima eta Energia Plana» (PCE) terminoa erabiltzen du tresna horri izena emateko. PCEk Alkateen Itunaren Klima eta Energia Jasangarriaren aldeko Ekintza Planen (PACES) baldintzak betetzen eta zabaltzen ditu; beraz, Europako itun horri atxikitako udalerri batek bi tresnak lan-prozesu bakar batean lerroka ditzake.

Zein udalerri daude behartuta?

4/2019 Legeak udalerri eta lurralde historiko guztiak behartzen ditu energia-jarduketako plan bat izatera; 5.000 biztanletik beherako udalerriek mankomunitate bidez edo eskualde-mailan bete dezakete betebehar hori. Lehen plan hori onartzeko legezko epeak amaitu dira jada; beraz, energia-betebeharra erabat exijigarria da gaur egun edozein euskal udalerrirentzat, tamaina edozein dela

ere.

1/2024 Legeak bigarren geruza bat gehitzen du, edukiari dagokionez zorrotzagoa, baina behartutako subjektuei dagokienez mugatuagoa: lurralde historikoek eta 5.000 biztanletik gorako udalerriek bakarrik onartu behar dute klima eta energia plan bat, isurien diagnostikoa, kalteberatasunaren analisia eta egokitzapen-neurriak dituena. 5.000 biztanletik beherako udalerriek klima-plan hori banaka edo eskualde-mailan egin dezakete, baina ez daude horretara behartuta; hori bai, 4/2019 Legearen energia-betebeharrari eusten diote.

Erakunde mota	Biztanleria	Eskatutako plana
Lurralde historikoa (foru aldundia)	—	Energia-jarduketako plana + klima eta energia plana
Udalerria	5.000 biz. baino gehiago	Energia-jarduketako plana + klima eta energia plana
	5.000 biz. baino gutxiago	Energia-jarduketako plana (banakakoa edo eskualdekoa)
Mankomunitatea, koadrila edo eskualdea	—	Plan bateraturako bidea

Zerk egiten du klima eta energia plan bat benetan erabilgarri?

Plana onartzea hasiera besterik ez da. Haren erabilgarritasuna ez dago diagnostikoaren kalitatearen edo jasotako jarduketen kopuruaren mende soilik, baizik eta udalaren eguneroko kudeaketan txertatu eta indarraldi osoan aktibo mantendu ahal izatearen mende.

Diagnostiko ona beharrezkoa bada ere, normalean ez da nahikoa gauzatzea bermatzeko. Erabakiak bideratzen dituen plan baten eta artxiboan amaitzen duen beste baten arteko aldea udal-antolaketarekin duen loturan egon ohi da: erantzukizun argiak, bere gain har daitezkeen lehentasunak, finantzaketa, arloen arteko koordinazioa eta desbideratzeak zuzentzeko aukera ematen duen jarraipen-sistema. Sei elementu dira bereziki garrantzitsuak:

1. Argi esleitutako erantzukizun politiko eta teknikoa

Jarduketa bakoitzak arlo arduradun bat, hura bultzatzeko ardura duen pertsona bat eta haren betetzea gainbegiratuko duen instantzia politiko bat izan behar ditu. Ez da nahikoa neurri bat sail bati modu orokorrean esleitzea. Erantzukizunak argi zehaztuta egon behar du eta, aldi berean, instituzionalizatuta, jarduketen jarraitutasuna pertsona baten mende soilik egon ez dadin eta langile- edo legegintzaldi-aldaketekin desager ez dadin.

2. Plangintza ekonomikoarekiko lotura

Neurriek kostuen estimazio bat, finantzaketa-iturri posibleak eta udal-aurrekontuetan txertatzeko egutegi bat izan behar dituzte. Jarduketa bat udalaren plangintza ekonomikoarekin goiz lotzen ez denean, haren gauzatzea askoz ere ziurgabeagoa da. Neurri lehenetsiak plana onartu ondorengo lehen aurrekontu-ekitalditik islatu beharko lirateke, edo, gutxienez, finantzatzeko egutegi esplizitu

bat izan beharko lukete. Halaber, identifikatu egin behar dira dirulaguntzen, udalaz gaindiko finantzaketaren, lankidetza publiko-pribatuaren edo kanpoko beste iturri batzuen mende egon daitezkeen jarduketak.

3. Lehenespen eta programazio errealistak

Plan bat ez da asmo handiagokoa jarduketa asko jasotzen dituelako. Erabilgarriagoa da zein neurri landu behar diren lehenik, zeinek behar duten aurretiazko prestaketa eta zeinek duten gauzatze-epe luzeagoa bereizten duenean. Lehenespenak, gutxienez, neurri bakoitzaren energia- eta klima-inpaktua, kostua, bideragarritasun teknikoa, udalaren eskura dagoen gaitasuna eta tokiko beste helburu batzuei egin diezaiekeen ekarpena hartu behar ditu kontuan. Komeni da bereiztea emaitza goiztiarrak sortzeko gai diren berehalako ekintza kostu txikikoak, aurretiazko azterketak edo prozesu administratiboak behar dituzten neurriak eta epe luzeko egiturazko proiektuak. Horrela, saihestu egiten da pisu bera duten eta gauzatze-sekuentzia argirik ez duten dozenaka ekintza-ildo aurkeztea.

4. Zeharkako gobernantza eta barne-koordinazioa

Trantsizio energetiko eta klimatikoak askotariko arloetan eragiten du: hirigintzan, mugikortasunean, kontratazio publikoan, eraikinen kudeaketan, obretan, gizarte-zerbitzuetan, ogasunean, ingurumenean edo herritarren partaidetzan. Horregatik, plana ezin da soilik haren idazketa sustatu duen sailaren gain geratu. Inplikatutako udal-arloen arteko koordinazio-mekanismo egonkor bat eta babes politiko nahikoa izan behar ditu. Koordinazio hori batzorde tekniko baten, sailarteko talde baten edo udalerriaren tamainara eta gaitasunera egokitutako beste edozein egituraren bidez antola daiteke. Garrantzitsuena da informazioa partekatzeko, blokeoak konpontzeko eta klima-neurriak udalaren ohiko erabakiekin lotzeko aukera ematea.

5. Emaitzetara bideratutako adierazleak

Abiapuntua ondo neurtzea —kontsumoak, isurketak edo kalteberatasun-mailak— ez da nahikoa planaren aurrerapena nola egiaztatuko den zehazten ez bada. Jarduketa bakoitzak abiapuntuko egoera bat, helburu bat, epe bat, jarraipen-maiztasun bat eta egiaztapen-iturri bat izan beharko lituzke. Jarduketa bat egin den egiaztatzeaz gain, komeni da neurtzea zer emaitza eman dituen: energia-aurrezpena, isurketen murrizketa, energia berriztagarrien ekoizpenaren igoera, klima-kalteberatasunaren murrizketa edo gizarte- eta ingurumen-baldintzen hobekuntza.

6. Berrikuspen eta eguneratze programatuak

Klima eta energia plan batek aurrekontuetako, araudiko, teknologiako edo klimako aldaketetara egokitzeko gai izan behar du. Horregatik, komeni da tarteko berrikuspen bat programatzea bizpahiru urtean behin, indarraldiaren amaierako nahitaezko berrikuspenaren zain soilik egon gabe. Berrikuspen horrek aukera ematen du aurrera egiten ez duten neurriak identifikatzeko, horren arrazoiak aztertzeko, funtzionatzen ari diren jarduketak indartzeko eta bideragarri edo garrantzitsu izateari utzi diotenak aldatzeko.

Azken batean, plan erabilgarria ez da neurri gehien pilatzen dituena, baizik eta argi ezartzen duena

zer egingo den, nork egingo duen, zer baliabiderekin, zer epetan eta haren emaitzak nola egiaztatuko diren. Beren planekin benetako eraldaketak lortzen dituzten udalerriak gai horiek dokumentua onartu aurretik ebazten dituztenak dira, ez ondoren.

Naider, klima eta energia planen prestaketan

Naiderren euskal administrazioei laguntzen diegu beren energia eta klima planak egiten eta haien jarraipena egiten. Bizkaiko Foru Aldundiaren Energia Jarduketako Foru Plana egin dugu, eta haren energia eta klima planen jarraipena egiten dugu. Gaur egun, Mungiako, Berangoko eta Aguraingo udalen klima eta energia planak lantzen ari gara. Zure udalak, mankomunitateak edo koadrilak bere klima eta energia plana egin, eguneratu edo martxan jarri behar badu, Naiderren prozesu osoan lagunduko dizugu.